1940 ий
24
ОКТЯБРЬ
№ 94 (707)
Акше 5 ыр.

11-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Йошкар-Ола Горком орган

Членский взнос нерген

ВЛКСМ Центральный Комитетын решенийже почеш 1 октябрь гыч республика мучко комсомольский организацийлаште членский взносым тӱлен толмым проверятлымаш тӱгале. Тиде кугу политический пашам жапыштыже, точно шуктымашке чыла комсомольский активым мобилизоватлаш кӱлеш ыле. Но посна райкомол-шамыч, нунын секретарьышт членский взносым тӱлен толмым проверятлымын значенийжым але марте умлен огытыл, проверкым пеш эркын да формально гына эртарат.

21 октябрьыште ВЛКСМ Обком бюро членский взносым тӱлен толмым проверятлымаш кайме нерген ВЛКСМ Волжский райком секретарь Баранов йолташын отчетшым колышто. Отчет гыч пале, Волжский райкомол да тудын секретарьже Баранов йолташ членский взносым тӱлен толмо нерген ВЛКСМ обком бюрон 26 сентябрьысе решенийым райкомол бюро заседанийыштат обсуждатлен огытыл. „Проверкым эртарашлан актив уке" манын, Баранов шуко жапышкен нимогай мерым приниматлыде киен. Волжский районышто проверкым 15 октябрьлан пытараш кӱлеш ыле, а кызыт 63 первичный комсомольский организаций гыч 25 организацийыште гына проверятлыме.

Волжский районышто посна первичный комсомольский организацийлаште членский взносым тӱлымаш путырак начар шога. „Элмет" колхоз пелен комсомольский организацийыште Актуганов тений 10 тылзе жаплан членский взносым ик ырымат тӱлен огыл. „Ленин Корно" колхозышто Чернов, Демидов, Волжск оласе больница пелен комсомольский организацийыште Белоконин, Кузнецова, Соколова членский взносым 4—5 тылзышкен тӱлен огытыл.

Членский взносым тӱлымым проверятлымын результатше нерген кажне первичный комсомольский организацийын погынымаштыже обсуждатлаш кӱлеш ыле, а Волжский районышто 16 организацийыште проверкын итогшым обсуждатлен огытыл.

XVI Марийский областной комсомольский конференцийын решенийже „комсомольский членский взносым тӱлымаште задолженностым йӧршынак пытарашлан кызытак мерым приниматлаш да ончыкыжым членский взносым тӱлымаште Уставын требованийжым нарушатлымаш ынже лий"... манын требоватла. Конференцийын тиде требованийжым кажне райкомол, кажне первичный комсомольский организаций да чыла комсомолец ден комсомолка-шамыч жапыштыже да точно шукташ обязан улыт.

Комсомолын кажне членже членский взносым жапыштыже тӱлен толмыж дене союзный дисциплиным пенгыдемдаш полша. Комсомолец - шамычлан, утларакшым комсомолыш шукерте огыл пурышо-шамычлан членский взносым жапыштыже тӱлен толмын значенийже нерген эреак умылтарен шогаш кӱлеш.

Южо секретарь - шамыч погымо членский взносым сберкассыш жапыштыже огыт сдатле. Тыгай койышлан ончыкыжым мучашым ыштыман. Эртыше проверка членский взносым тӱлымаште улшо чыла ситыдымаш-шамычым тӱжвак луктыш да умбакыже комсомольский членский взносым жапыштыже тӱлен толмашым образцово организоватлашлан кугун полшышаш.

Пашаште чапле результатым ончыктат

Звенигово. Инвалид-шамыч „Марий" артель 1 октябрьлан идалыкаш производственный программым 82 процентлан темен. Кызыт тиде артель Октябрь пайрем марте идалыкаш планым 100 процентлан темаш обязательствым налын. Обязательствым шуктымаште посна пашазе-шамыч чапле результатым ончыктат.

Бондарь П. Степанов йолташ паша нормым кече еда 150 процентлан темен толеш. Тудо пашамат качественно ышта. Тыгак кульым ыштыше Ахметшинов йолташат паша нормым 120—130 процентлан тема. Тудо 6 кульым ыштыме олмеш 7—8 кульым ышта.

Пайрем ончыч лийшаш ярмаркышке артель бочкым, волым, кӧршекым да моло сату-шамычымат (чылаже 2.000 теҥгеаш) ужалаш луктеш.

И. Казаков.

ОКТЯБРЬ ПАЙРЕМ ВАШЕШ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИЙ СОРЕВНОВАНИИ

Производствышто стахановец улыт

Йошкар-Оласе Маркоопинсоюз системысе ятыр комсомольский организаций-шамыч Октябрь пайрем вашеш социалистический соревнованийыште активно участвоватлат. Нальме обязательствыштым тӱрыс шуктен толыт.

Инвалид-шамыч „Производственник" артельын пошивочный цехысе самырык мастерица В. Чулкова йолташ сентябрьский планым 105 процентлан, шапочный цехын мастерицаже Е. Леухина йолташ 101,4 процентлан да механический цехын мастерицаже (шукерте огыл ученица гыч переводитлыме) В. Орликова йолташ 100 процентлан теменыт.

Нине комсомолка-стахановка-шамычын чапле пашашт Маркоопинсоюз системыште улшо пӱтынь комсомольский организацийысе комсомолец-шамычлан пример лийшаш.

Г. Казанцев.

ОБЯЗАТЕЛЬСТВЫМ ШУКТЕН

Куженер. Старо-Юледӱрский сельсоветысе „Куэр" колхоз Октябрь пайрем вашеш социалистический соревнованийыш ушнен. Тудо Октябрь пайрем марте чыла ял озанлык пашам завершитлаш, государствылан сдатлышаш тӱрлӧ планым темаш, ферма - шамычым укомплектоватлен шукташ обязательствым налын ыле.

Таче кечылан „Куэр" колхоз тиде обязательствым тӱрыс шуктен. Государствылан киндым тӱрыс сдатлыме, ферма - шамычым укомплектоватлыме, кылтам кырен пытарыме. Тиде колхоз „У пеледыш" колхозым соцсоревнованийыш ӱжын.

Г. Иванов.

СЕҤЫМАШ ДЕНЕ ВАШЛИЙШАШ ВЕРЧ

„Трудовик" колхозын членже-шамыч (Сотнурский район, Сотнурский сельсовет) Октябрьын 23-шо идалыкшым ял озанлык пашаште сеҥымашым ыштен вашлийшаш верч кучедалыт. Колхоз государствылан кинде сдатлышаш планым тӱрыс темен. Кызыт колхозышто кылтам кырат, фонд-шамычым оптат, доходым пайлаш ямдылалтыт.

И. Иванов.

„Производственник" артельыште (Йошкар-Ола) Октябрь пайрем вашеш соцсоревнований кумдан шарлен. Снимкыште: механический цехын ученицаже комсомолка—стахановка В. Л. Орликова йолташ арифмометрым ремонтироватла. Тудо производственный заданийым 120 процентлан тема.

Фото М. Чуршуковын.

Драмкружок-шамычын сай пашашт

Сернур. Шурно поген налме жапыште колхозник-шамычым культурно обслуживатлашлан лийын, Токтамыжский сельсовет пелен лудмо пӧрт драмкружокым организоватлен ыле. Пасу паша жапыште драмкружок колхозник-шамычлан кок концертым да кок спектаклым ончыктен.

Драмкружок кызытат шке пашажым сай ышта. Тудо кызыт Октябрь пайрем кечылан „Родина верч" пьесым да ик концертым ямдыла. Драмкружокын пашаштыже комсомолец-шамыч активно участвоватлат.

Тыгак Токтамыжский неполный средний школа пелен драмкружок С. Н. Николаевын „18 ий" пьесшым ямдыла. А хоровой кружок член-шамыч В. Мельников йолташын вуйлатымыж дене у муро-шамычым тунемыт.

А. Прокофьев.

* * *

„Чевер ӱжара" колхоз пелен (Сернурский район, Коклалинский сельсовет) драмкружокат шке пашажым кодшо ий деч сай ышташ тӱгалын.

Призывник-шамычым армийыш ужатыме лӱмеш 10 октябрьыште драмкружок „Шӧртньӧ кид" да „Пальдыме уна" пьеса-шамычым сайын модын ончыктен. Тышке 346 еҥ ончаш погынен ыле, нуно драмкружок член-шамычын модмыштым кугу куанымаш дене ончышт.

Октябрь пайрем кечылан драмкружок М. Шкетанын „Кодшо румбык" пьесыжым ямдыла.

И. Росляков.

* * *

Йошкар-Оласе Марпрофтехшколын самодеятельный кружокышто Октябрь пайрем кечылан тӱрлӧ пирамидым, у муро-шамычым да „Лапчык Каритон" пьесым ямдыла.

В. Степанов.

Пайремлан ямдылалтыт

Сотнурский средний школышто тунемше - шамыч Великий Октябрьский социалистический революцийын XXIII идалыкшылан виян ямдылалтыт. Хоровой ден художественный кружок член-шамыч концертым ямдылат. Кызыт „Марш танкистов", „Шахтеры", „Веселый ветер", „Рыбацкая", „Эн первый салютым тылат пуэна" да моло мурымат тунемыт. Декламатор-шамыч В. Летнев, Солнцев, И. Никифоров, Семенов стихым лудаш тӱҥалыт. Драмкружок С. Н. Николаевын „Луаткандашымше ий" пьесшым шындаш ямдыла.

И. Иванов.

* * *

„Пятилетка" колхоз (Больше-Шокшемский сельсовет, Сернурский район) пелен-се драматический кружок Октябрьын 23-шо идалык пайремжылан ямдылалтеш. Кызыт М. Шкетанын „Ачийжат-авийжат" пьесшым, мурым, почеламут - шамычым ямдылат.

К. Паймаков.

64

Инженер, техник, мастер, служащий да квалифицированный пашазе-шамычым ик предприятий ден учреждениела гыч весышке обязательный кусарымаш порядок нерген

СССР Верховный Совет Президиумын Указше

У завод, фабрика, шахта, рудник, стройка-шамычым, транспортым, да тыгак у вид продукций - шамычым ыштен лукмашке кусышо предприятий-шамычым квалифицированный кадр-шамыч дене обеспечиватлыме задача посна предприятий-шамыч коклаште инженер, техник, мастер, служащий, квалифицированный пашазе-шамычым правильно распределитлымашым да квалифицированный кадр-шамычым ситышын иметлыше предприятийла гыч кадр-шамыч ситыдымашым испытыватлыше моло предприятийлашке промышленность пашаенг - шамычым кусарымашым требоватла.

Улшо положений, кудын годым наркомат-шамыч инженер, служащий да квалифицированный пашазе-шамычым ик предприятий гыч весышке обязательный порядок шот дене колтылаш правам огыт иметле,—калык озанлыкын развитийжылан чарак лийын шога.

СССР Верховный Совет Президиум пунчалеш:

1. Инженер, конструктор, техник, мастер, чертежник, бухгалтер, экономист, счетно-финансовый ден плановый пашаенг-шамычым, тыгак 6 разряд гыч тӱҥалын да кӱшкӧ квалифицированный пашазе - шамычым, предприятий ден учреждений-шамыч кеч могай территорийыште лийыт гынат, ик предприятий але учреждений гыч весышке обязательный порядок шот дене кусараш СССР Союз Калык Комиссар-шамычлан правам пуаш.

2. Инженер, служащий да квалифицированный пашазе-шамычым тиде Указ почеш вес верысе пашашке кусарымаш кусарыме пашаенгым иктаж могай материальный эҥгекыш кондышаш огыл. Садлан лийын Наркомат кусарыме пашаенглан тӱлаш обязан манын установитлаш: а) пашаенгын шкенжын да тудын ешыжын паша ыштыме у верыш каймыме стоимостьым; б) погым нангайме стоимостьым; в) корнышто лийме жаплан суточныйым; г) корнышто лийме жаплан да эше 6 кечылан ешарен пашадарым; д) у верыште верланен шуашлан единовременный пособийым кусарыме пашаенглан тудын паша ыштыме тошто верыштыже налме 3 гыч 4 тылзаш марте (районым ончен) пашадарже кугыт да кусарыме пашаенгын паша ыштыме верышке кайше ешыштыже улшо кажне енглан тудын тылзаш пашадаржын пылымше ужашыже кугыт дене.

3. Установитлаш: ик предприятий гыч вес предприятийлашке тудо верышкак кусарыме инженер, служащий да квалифицированный пашазе-шамычын предприятийыште кӱрылтде паша ыштыме стажышт аралалтеш, а вес верыш кусарыме-шамычлан—ик ий паша ыштыме стаж ешаралтеш.

4. Установитлаш: предприятий директор ден учреждений начальник-шамыч тиде Указ почеш вес верыш кусарыме инженер, служащий да квалифицированный пашазе-шамычын ватыштлан предприятий але учреждениела гыч каяшышт разрешенийым пуаш обязан улыт.

5. Вес предприятийыш але учреждениеш обязательный кусарымаш нерген Калык Комиссарын приказшым шуктыдымылан титакан ен-шамыч предприятий але учреждений гыч самовольно кайышлан шотлалтыт да пашазе ден служащий-шамычын предприятий ден учреждениела гыч самовольно каймыштым чарыме нерген СССР Верховный Совет Президиумын 1940 ий 26 июньысо Указшын 5-ше статьяже почеш судышко пуалтыт.

6. Наркомат ден предприятий - шамычын тиде Указын 1-ше статьяштыже ончыктымо инженер, служащий да квалифицированный пашазе-шамыч дене срокдан ыштыме трудовой договорыштым 1940 ий 20 октябрь гыч отменитлаш да ончыктымо инженер, служащий да квалифицированный пашазе-шамычым договор почеш паша ыштыме предприятийлаштышт кодаш СССР Союз Калык Комиссар-шамычлан разрешитлаш.

СССР Верховный Совет Президиум Председатель М. КАЛИНИН.
СССР Верховный Совет Президиум Секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1940 ий 19 октябрь.

Аландский остров-шамыч нерген СССР ден Финляндия кокласе соглашенийым ратифицироватлымаш

СССР Верховный Совет Президиум Москва олаш 1940 ий 11 октябрьыште подписатлыме, Аландский остров-шамыч нерген СССР ден Финляндия кокласе соглашенийым ратифицироватлен.

Аландский остров-шамычым демилитаризироватлыме нерген советско-финляндский договорым ратифицироватлыме нерген грамота-шамычым вашталтымаш

Хельсинки, 21 октябрь. (ТАСС). Финляндский телеграфный агентство увертара: таче Финляндийын иностранный паша министрже Виттинг ден СССР-ын Финляндийысе Полпредше Зотов Аландский остров-шамычым демилитаризироватлыме нерген советско-финляндский договорым ратифицироватлыме нерген грамота-шамычым вашталтеныт.

Карело-Финский ССР ден Украинын да Белоруссийын западный областьлаштыште избирательный кампаний

БЕЛОМОРСК ОЛАСЕ АГИТАТОР-ШАМЫЧЫН СОВЕЩАНИЙ

Беломорск (Карело - Финский ССР). 21 октябрь. Олаште да районышто шемер депутат-шамычым местный Советлашке сайлымаш кампаний кумдан шарлен. Шӱдӧ дене агитатор-шамыч сайлымаш нерген Положенийым, Карело - Финский ССР-ын Конституцийжым избиратель-шамычлан умылтарат, шке район ден республикын сеҥымашышт нерген каласкалат. Кӱртньӧ корно станцийысе агитколлектив пашам сайын ышта.

22 октябрьыште Беломорскышто агитатор-шамычын общегородской совещанийышт лийын. Совещанийыште лийше-шамыч шке паша опытышт дене обмениватлалтыныт.

Окружной избирательный комиссийлашке представитель-шамычым выдвигатлымаш тӱҥалын.

Избирательный комиссий-шамыч составым утвердитлыме

Тарнополь, 21 октябрь. 38 районный да 3 городской комиссий-шамыч составым Облисполком утвердитлен.

Тарнопольский городской избирательный комиссийын председательжылан Народный Собранийын ожнысо депутатшым Сорока йолташым утвердитлыме.

Комиссий член - шамыч коклаште — Тарнопольщиныште колхозный движенийын застрельщикше-шамыч — ожнысо батрак Ганыш йолташ, Сталин лӱмеш артельын бригадирже, 1941 ийсе Всесоюзный ял озанлык выставкыш кандидат Ярошевский йолташ да молат.

Городской, поселковый да сельский избирательный комиссий-шамыч составыш чылаже 5.100 утла еҥым утвердитлыме.

ВОЕННЫЙ ПАШАМ ТУНЕМ

КЫЗЫТСЕ БОЙЫШТО ПЕХОТЫН РОЛЬЖО

Кызытсе бойышто мо у уло? Тиде вопрос кызыт чыламат интересоватла. Авиаций, танк-шамыч, артиллерий, автотранспорт, радиосвязь, инженерный техника моткоч развиватлалтыныт да усовершенствоватлалтыныт, садлан войнат пӱтынек у семын, вес темп, вес форма да метод дене кая.

Чынакак, 1914 ийыште Германия улыжат 252 самолетым гына иметлен, войнан пытымашеш гына тудын 2.730 самолетшо лийын. Англия стройышто 30 самолетым велэ иметлен, а 1918 ийыште—1.758 самолетым. Самолет-шамыч тунам шагатыште 140 километран скорость дене гына чоҥештеныт, а кӱкшыт шотышт 3.000 метр деч утла лийын огыл. Экипаж деч посна, самолет улыжат 200—250 килограмм бомбым гына налын кертын. А кызытсе самолет-шамыч шагатыште 450-500 километран скорость дене чоҥештат, кӱкшыт шотышт 10.000 метр утла, действийыштын мӱндӱрлыкшӧ—1.000—2.000 километр. Самолет-бомбардировщик-шамыч 4—6 тонн марте грузым кӱзыктен кертыт.

Танк-шамыч, пале, сражений полшылаште 1916 ийыште лектыныт,—тунам нуно улыжат 49 штук гына лийыныт. Но 1917 ий шыжылан Камбрэ лишне англичан-шамыч 350 утла танкым кучылтыныт, а 8 августышто Амьено лишне 420 боевой машиным бойышко колтымо. Тиде кок случайысе бойыштат танк-шамыч решатлыше рольым модыныт.

Нуно могай танк-шамыч лийыныт вара? 1916 ийыште английский М-1 танк шагатыште 6 километр-марте скорость дене каен, а снаряд пудешталтме дене пургедалтше верлаште тудын скоростьшо шагатыште 3 километр деч утла лийын огыл. Тудын вооруженийже кок 57 миллиметран пушка да ныл пулемет улмаш. Кызытсе танк-шамыч шагатыште 50 километр марте скорость дене каят, а колесно-гусеничный танк-шамыч шагатыште 100 километр деч утла скорость дене каят.

Артиллерият ынде весемын. Первый империалистический войнаште эн мӱндӱркӧ лӱйышӧ артиллерийын дистанцийже 20—22 километр деч утла лийын огыл. А кызыт келэ пушка-шамычын мӱндӱркӧ лӱймышыштым 50 километр деч утлашке шуктымо.

Но пехота дене мо вара лийын? Сражений полшышто ынде тудо царица рольым огеш мод мо, бойын исходшым огеш решатле мо? Бойын исходшым танк-шамыч решатлаш тӱҥалыт, манын, кутырышо английский генерал Фуллер да кызытсе бойышто решатлыше рольым ик авиаций гына модаш тӱҥалеш, манын, кутырышо итальянский генерал Дуэ чын улыт мо? Тыгай йодышлан реальный да отвергатлаш лийдыме факт-шамыч ответым пуат.

Польшышто, Норвегийыште, Голландийыште, Бельгийыште да Францийыште немец-шамыч танк-шамыч дене да авиаций дене гына сеҥымашым ыштен огытыл. Тиде сеҥымашлаште решатлыше рольым пехота модын.

Белофинн-шамыч ваштареш кучедалмаште мемнан чапле авиацийна ден куатле артиллерийна белофинн-шамычын позицийыштышт чыла мо улмыжым йӧршын пытареныт. Мланде ӱмбалне нӧлталтын шогышо железобетонный ден пушенге-мланде сооружений-шамыч кӱшкӧ кӱзен каеныт, окопла да сообщений верла рок дене, кӱй-шамыч дене урылтыныт, связь кӱрлын, мланде ӱмбалне противникын чыла движенийже чарнен. Туге гынат але противникым пытарыме огыл ыле. Тудо мланде йӱмалсе убежищылаште да рожлашке пурен шинчын, орудий да пулемет-шамыч мланде йӱмалсе казематлаште кодыныт, да тудо эше ваштареш шоген кертын.

Танк-шамычын полшымышт дене авиаций ден артиллерийын пашаштым пехота гына завершитлен кертын, белофинн - шамычым убежищыла гыч кожен луктын, сапер - шамычын полшымышт дене нуным мланде йӱмалсе казематыштым пудештарен, тушман-шамычым пленыш налын, а ваштареш шогалшыштым тул дене да штык дене пытарен. Пехота бойын исходшым артиллерийын, авиацийын да танк-шамычын полшымышт дене гына огыл решатла. Пехотын кызытсе вооруженийже, тудын ончык каймаш да кеч могай верыштат, йӱгечын кеч могай условийыштыжат, ийын кеч могай жапыштыжат да суткаштыжат бойым нангаймаш способностьшо тудлан шкенжын боевой задачыже-шамычым самостоятельно решатлаш полшат. Войскан моло родшо-шамыч дене кылым кучымаш да нуным полшымышт дене пехота боевой задача-шамычым вашке, вийым шагал йомдарымаш дене шукта. Но танк-шамычат, авиаций ден артиллерият противникым укрепленийла гыч кожен луктын огыт керт, верым шке кидышкышт налын да тудым пеҥгыдын кучен огыт керт. Да нуно пехотым эреак сопровождатлен да тудлан эреак полшышым пуэн огыт керт.

Танк-шамыч кеч могай верламат вончен огыт керт, йӱгечын благоприятный

ОПЕРАТИВНО ВУЙЛАТЫМАН

„Вончо“ колхоз (Кожлаерский сельсовет, Сотнурский район) пеленсе комсомольский организацийын секретарьжылан А. Кудрявцев йолташым сайленыт. Тудо руководящий комсомольский пашашке але первый гана сайлалтын, пашам кушеч ышташ тӱҥалшашыжымат огеш пале. Тидланак вет отчетно-сайлымаш погынымаш деч вара комсомольский организацийыште погынымаш лийын огыл. Комсомольский членский взносым погымо огыл. Посна комсомолец-шамыч А. Степанов, С. Алексеев, А. Тихонов 6 тылзе лиеш членский взносым тӱлен огытыл. Комсомолец-шамыч шкенынштын идейно-политический шинчымашыштым нӧлташ огыт тырше. „ВКП(б) историй краткий курсым“ ик комсомолецат огеш тунем. Эсогыл газета ден журналымат лудын огыт шого. Несоюзный молодежь кокласе пашашкат комсомольский организаций вниманийым шагал ойыра. Садланак вет комсомольский организаций ик еҥланат кушкын огыл.

Нине факт-шамыч тудым ончыктат: ВЛКСМ Сотнурский райком комсомольский организацийын самырык секретарьжылан полышым шагал пуа. Верлашке лектын практический полыш пумаш уке. Ончыкыжым тыгай ситыдымаш-шамычлан мучашым ыштыман. Пашаште оперативно вуйлатымаш лийшаш.

А. Сергеев.

Лекцийым лудаш сайын ямдылалтын

ВЛКСМ ЦК XI пленумын решенийже кажне комсомольский актив ончылан тыгай задачым шынден: кажне комсомольский активист лекцийым лудын, докладым, беседым ыштен моштышаш.

ВЛКСМ Килемарский райком секретарь М. Куршаков йолташ ВКП(б) историйым средний, звено дене тунем пытарен. Тудо тунеммыж годым кажне глава денат первоисточникым эреак использоватлен.

Куршаков йолташ Нартасский ял озанлык техникумышто тунеммыже годымак исторический дисциплина-шамыч дене кугун интересоватлен. Лекций почеш тетрадьышке эре возен толын да ятыр исторический книга-шамычым лудын, конспектироватлен.

ВКП(б) Килемарский райком шукерте огыл Куршаковлан „Калыкын восстанийже ваштареш черкын кучедалмыже“ нерген лекцийым ямдылаш пуэн. Тудо тиде лекцийым ямдылымашке серьезно относитлен, лекцийым лудаш сайын ямдылалтын. Куршаков йолташ лекцийыштыже Иван Болотниковын вуйлатыме крестьянский восстаний да Степан Разин ден Емельян Пугачевын восстанийышт ваштареш черкын кучедалмыже нерген исторический материал гыч конкретный примерым, дачый-шамычым систематизироватлен сайын ончыктен.

Тыгай чапле пример-шамычым руководящий комсомольский пашаен-шамыч коклаште кумдан шарыман.

В. Тихонов.

Пилот-шамыч школыш!

Мемнан советский молодежь летный пашам йӧрата, садланак тудо пилот, парашютист, планерист лияшлан аэроклублаште тунемеш.

1 ноябрь гыч чыла аэроклублаштат у тунемме ий тӱҥалеш. Мемнан Йошкар-Оласе Н. Бабушкина лӱмеш аэроклубат 1940—1941 ийлан летный школыш очередной наборым эртара. Аэроклуб у наборын курсантше-шамыч дене занятийым тӱҥалаш ямде: материально-технический наглядный пособий ситышын уло, кабинет-шамычым сайын оборудоватлыме, аэроклубын библиотекыштыже авиаций паша дене кӱлеш учебникым, литературым ситышын ямдылыме. Летно-технический состават сай. Но аэроклубым курсант-шамыч дене ситышын укомплектоватлыме огыл. Тиде шотышто комсомольский организаций-шамычат верлаште пашам шагал ыштеныт, садланак аэроклубыш йодмаш-шамыч пеш шагал пурат.

Горкомол ден райкомол-шамычын задачышт—аэроклубым курсант-шамыч дене укомплектоватлымаште активно полшаш.

А. Канкошев,

Ната Бабушкина лӱмеш аэроклубын начальникше.

У фермым организоватлышт

Куженер. „Олмавур“ колхозын теҥий марте ушкал да шорык фермыже гына ыле. Кызыт угыч сӧсна да чыве ферма-шамычым организоватлыме.

И. Горохов.

Конференцийын решенийжым обсуждатлат

Морко. „Тумер“ колхоз пеленсе комсомольский организаций шке погынымаштыже XVI областной комсомольский конференцийын решенийжым обсуждатлыш. Тиде погынымаште критика ден самокритика кумдан шарлыш, выступатлыше-шамыч комсомольский организацийын пашаштыже улшо ситыдымаш-шамычым тӱжвак луктыч.

Комсомольский организаций несоюзный молодежь кокла гыч шке радамышкыже шупшын шогымаште пашам начар ыштен. Теҥий улыжат кок еҥлан гына кушкын.

Комсомолец-шамыч кокла гыч йӱын, хулиганитлен коштмо фактымат ужаш лиеш. Теве комсомолец К. Ахметов колхозник-шамычын погынымашке йӱшӧ вуя миен, хулиганитлен коштын. Тудо колхоз пашаште шагал участвоватла.

Нине ситыдымаш-шамычым пытараш ВЛКСМ Моркинский райком тиде организацийлан нигунарат полшен огыл. Талукат пеле жапыште райкомол гыч тышке иктат миен огыл.

Погынымаш конкретный решенийым лукто: комсомольский организацийыште улшо ситыдымаш-шамычым кӱчык жапыште ытараш, XVI областной комсомольский конференцийын решенийжым тӱрыс шуктен шогаш.

И. Березин.

* * *

Параньга. Шукерте огыл „Марий“ колхоз пеленсе комсомольский организацийын погынымаштыже XVI областной конференцийын решенийжым обсуждатлышт. Тиде погынымаште комсомолец-шамыч комсомольский организацийлан пашам план почеш ышташ, несоюзный молодежь коклаште воспитательный пашам виянгдаш ончыктышт.

А. Иванов.

Комсомольский организаций кушкеш

Сернурский район „Йошкар шӱдыр“ колхоз пеленсе первичный комсомольский организаций 1938 ийыште 4 комсомолец дене организоватлалтын ыле. Комсомольский организаций несоюзный молодежь коклаште агитационно-массовый пашам виян ыштен. Садланак кызыт тиде организаций шке радамжым 11 комсомолец марте куштен.

Комсомолец-шамыч колхоз пашаште активно участвоватлат, шке политический уровеньыштым нӧлтат. Теве комсомолец Н. М. Семенов „ВКП(б) историй краткий курсын“ чыла главажымат ӱлыл звено дене тунем пытарен. „ВКП(б) историй краткий курсым“ тунем пытарыше-шамычлан групповой консультаций лиеда.

А. Прокофьев.

огыл условийже-шамыч авиацийын действийжым ограничиватлат, каяш йӧсӧ улшо верла да рашак уждымаш артиллерийын маневрже ден тулжылан нелым ыштат. Пехота гына кеч куштат да кеч могай верлаштат, кеч могай условийлаштат ошкыл еда, метр еда пространствым сеҥен налын кертеш, противник ӱмбак талын да шучкын пурен, тудым шкенжын тулжо дене лунчыртен кертеш, авырен да штык дене пытарен кертеш.

Пехотын вийже—тудын тура лӱймаштыже да штыковой ударыштыже. Тудын вооруженийыштыже улыт: винтовка, ручной ден станковый пулемет-шамыч, ручной ден ружейный граната-шамыч, миномет ден мелкокалиберный орудий-шамыч.

Пехотын эн куатле оружийже—станковый пулемет. Открытый бойышто станковый пулемет шкенжын ик патронжо да ик пулеметчикше кодмешке противникын пехотыжо ваштареш кучедалеш. Открытый верлаште але изирак чонга шеҥгелсе верлаште станковый пулемет противникым 1.000 метр марте дистанцийыште пытара, а самолет-шамыч—1.500 метр марте. Станковый пулеметын боевой скорострельностьшо — ик минутышто 250—300 лӱймаш. Станковый пулеметын эн сай помощникше ручной пулемет улеш. Тудо открытый цельлашке 800 метр марте дистанцийыш лӱя, а самолет-шамыч ӱмбак—500 метр марте. Тудын скорострельностьшо — минутышто 80 лӱймаш марте.

Куштылгылыкшо, улыжат 8,4 килограмм гына, йӧнанлыкше, простой устройствыжо да действийыште ӱшанлыкше—ручной пулеметын ойыртемалтше свойствыжо.

Винтовка ден ручной пулемет—лӱддымӧ, чулым боецын да тура лӱйшӧ стрелокын кидыштыже грозный оружий. Винтовка гыч 400 метр марте расстоянийышке, а отличный стрелок оптический прицел дене (снайпер) пыкше палдырныше изи шелшымат 800 метр марте поражатла. Снайпер офицер-шамычым, наблюдатель-шамычым, орудийный ден пулеметный расчет-шамычым пытара. Снайпер ужаш лийдыме. Тудо волгенче гай, цельым поражатла да шылеш. Тудым обнаруживатлаш йӧсӧ, но тудо шкеже чыла ужеш да наблюдатла—иктаж куштo биноклын яндаужо кече дене огеш йылгыжалт гын, ылыжмаш койын ок колто гын, щит шеҥгечын пулеметым але оружийым наводитлышын вуйжо але вуйжын пелыже гынат огеш кой гын. Кенета лӱймаш, да туштo, куштo йолгыжмаш але пудештмаш койыныт, противникын вуйжо але вачыже койыныт, ынде нимат огеш йолгыжалт да нигӧат ок кой.

Противник дек чак улмо годым, рукопашный схваткыште пашам штык, приклад да ручной граната решатлат. Кӱрылтдымӧ келшымаш дене да йолташла выручатлымаш дене пеҥгыдемше виян да чулым боец-шамычын изирак группа противник ваштареш рукопашный бойышто чудесам ыштен кертеш. Келге верыш, окопыш пурен шичше противникым винтовкын да пулеметын тулжо дене пытараш ок лий гын, пехота тудым шкенжын навесный действиян оружийже дене — ружейный гранатомет да миномет дене пытара. Ружейный гранатометын нелытше 8 килограммат 20 грамм, гранатын — 350 грамм. Гранатометын действительный тулжо — 600 метр марте, тудын скорострельностьшо — минутышто 6—8 лӱймаш. Ротный минометын нелытше 14 килограмм чоло, тудын лӱймашыжын мӱндӱрлыкшӧ —200 гыч 1.000 метр марте, скорострельностьшо — 30 лӱймаш марте.

Танк да броневой автомобиль-шамыч ваштареш кучедалашлан, пулеметный пыжашым шалаташлан да посна орудий-шамычым пытарашлан пехотын шке вооруженийыштыже действительный тул дене обладатлыше мелькокалиберный орудийже-шамыч улыт. Нуно подвижный цельлашке 1.500 метр марте да подвижный огыл цельлашке 3.000 метр марте логалтат. Нунын боевой скорострельностьышт — минутышто 12—16 лӱймаш. Тыгай куштылго оружийым иметлымек, пехота кеч могай верлаштат, войскан моло родшо-шамыч каен кертдыме верлаштат куштылгын каен кертеш. Пехота тыгай оружий дене наступленийыште кеч могай боевой задачымат решитлен кертеш, а оборонышто — шке кидышкыже налме рубежшым пеҥгыдын кучаш.

Кеч могай бойыштат пытартыш сеҥымаш противникым пытарымаш дене определитлалтеш. Тидым утларак тичмашын да мучашыш шумеш пехота гына ыштен кертеш. Теве молан Советский Союзын первый маршалже К. Е. Ворошилов йолташ каласен: „Ме танк-шамычым, авиацийым кеч мынярым она иметле гынат, пехота кызытеш войскан основной родшо лийын кодеш. Пехота деч посна танк-шамычат, авиацият, конницат сраженийден войнан задачыштым тичмашынак решитлен огыт керт“.

Доцент—полковник
С. Г. ГУРОВ.

65

АНГЛО-ГЕРМАНСКИЙ ВОЙНА

Германский увертарымаш-шамыч

Берлин, 22 октябрь. (ТАСС). Германский информационный бюро германский армий верховный командованийын тыгай сводкыжым увертара:

21 октябрьыште германский бомбардировщик-шамычын соединенийышт Лондоным да Центральный ден Южный Английысе моло ола-шамычым бомбардироватленыт. Лондонышто шуко вере пожар лийын. Ливерпуль деч северыштырак, Лейландыште авиационный мотор-шамычым ыштыше заводышто да кок моло военный заводлаште важный цех-шамыч ш а л а н е н ы т. Аэродром-шамычым бомбардироватлыме дене ангар-шамычым шалатыме да мланде ӱмбалне шогышо самолет-шамычым пытарыме. Тыгак икмыняр кугу нефтехранилище ден портовый сооружений-шамычым успешно бомбардироватлыме. Английын восточный побережьеже дене конвой дене кайыше судно-шамыч караваныш налетым ыштыме годым 3 тӱжем регистровый брутто-тонн тоннажан ик торговый пароход чот локтылалтын. 22 октябрь вашеш йӱдым германский авиаций умбакыжат Лондон ваштареш да Английысе моло ола-шамыч вашталеш атакым ыштен шоген. Бирмингамысе, Ковентрисе да Ливерпульысо важный военный об'ектлаште пудештылтмаш да пожар лиеден. Германский береговой артиллерий Дуврым лӱйкален.

Йӱдым, Германийын территорийышкыже налетым ыштыше неприятельский самолет-шамыч икмыняр бомбым кудалтеныт, туге гынат, военный об'ект-шамычлан материальный эҥгек лийын огыл. Теҥгече неприятель кок самолетым йомдарен. Кок германский самолет увер деч посна йомын.

Берлин, 22 о к т я б р ь. (ТАСС). „Дейче альгемейнецейтунг" газета увертара: 21 октябрь вашеш йӱдым Берлин ӱмбак налетым ыштыме годым англичанский самолет-шамыч илыме пӧрт-шамыч улман кварталлашке фугасный ден зажигательный бомба-шамычым кудалтеныт, тидын годым пӧрт-шамыч шаланеныт да гражданский населений коклаште колышо да сусырген-шо-шамыч лийыныт. Газета умбакыжым тыге воза: олан з а п а д н ы й ужашыштыже улшо ик уремыш волен вочшо кок фугасный бомба дене кугу эҥгек лийын. Нине бомба-шамыч гыч иктыже пӧртыш логалын, весыже 5 этажан пӧрт ончылан, тротуареш пудештын. Нине кок зданийге да н у н ы н йыр улшо шуко пӧрт-шамыч чот локтылалтыныт. Южо кварталлысе пӧрт-шамыч шаланеныт, шуко моло кварталлаште осколка дене локтылалтыныт. Шуко еҥ колен да сусырген. Умбакыже газета воза: тыгак олан южный ужашыжкыжат фугасный бомба-шамычым кудалтыме ыле. Югышто бомба-шамычым олан шуко калык илыман ужашыже ӱмбаке кудалтыме.

Англо-итальянский война

Рим, 22 октябрь. (ТАСС). Итальянский командований тыге увертара: 21 октябрь вашеш йӱдым итальянский миноносец-шамыч Красный теҥызыште южный ужашыштыже противникын крейсер да эсминец-шамычын аралымышт дене кайыше судныжо-шамыч кугу караваным атаковатленыт. 6 пароходым вӱд йымак волтен колтымо да икмыняржым чот локтымо. Итальянский миноносец-шамыч ден неприятельский конвой коклаште тидын деч вара лийше кредалмаш волгыжмешке шуйнен. Красный теҥызысе островлаште улшо итальянский береговой батарей-шамычын лӱйкалымашкышт логалше, 8 тӱжем тонн водоизмещениян „Сидней" тип английский крейсер чот локтылалтын. Чот локтылалтше итальянский миноносецлан береговой батарей-шамычын аралымашкышт кая логалын. Экипаж гыч йомдарымаш кугу лийын огыл. Волгыжмек противникын караванже итальянский авиацийын нападенийышкыже логалын. Неприятельский авиаций вашталеш бойышто противникын икмыняр самолетшо локтылалтын.

Северный Африкыште итальянский авиаций Фукым, Маатеным, Багушым, Мерс-Матрухысо да Эд-Дабасе лагерный барак-шамычым, Эль-Хаммаңысе (Александрия деч западыштыла), Хелваңысе (Каир деч югыштыла) авиационный база-шамычым да Александрийысе морской база-шамычым пеш виян бомбардироватлен.

Тидын деч посна, итальянский авиаций Аденысе портовый сооружений-шамычым, Локитавг лишне (Кения) да Гарисыште грузовик-шамыч группым, да тыгак икмыняр укрепленийден аэродром-шамычым бомбардироватлен. Тидын годым мланде ӱмбалне противникын самолетшо-шамыч пытарыме да ик самолетым бойышто волтен шумо. Ик итальянский самолет пӧртылын огыл.

Бакбак районышто неприятельский самолет-шамыч военный госпиталь-шамычым бомбардироватленыт, тыште 8 еҥ сусырген.

Примерный лудмо пӧрт вуйлатыше

Ново-Тор'яльский район Старо-Тор'яльский сельсовет пелен лудмо пӧрт вуйлатышылан комсомолка А. Полушина йолташ ышта. Тудо кызыт шке пашажым моштен организоватлен.

Полушина йолташ колхозник да колхозница-шамыч дене кылым эреак куча. Нунылан газетым, журналым йӱкын лудеш, тӱрлӧ тема дене беседым эртара. Садланак колхозник ден колхозница-шамыч коклаште тудым пагалат, тудын беседыжым йӧратен колыштыт.

Лудмо пӧртым тудо сай оборудоватлен. Лудмо пӧртыштӧ тӱрлӧ художественный ден политический литература, патефон, бильярд, шашка, шахмат, 30 экземпляр тӱрлӧ газета ден журнал уло. Тышке кажне кастене колхозник-шамыч погынат, каныме жапыштым куанен эртарат. Мӧҥгыштышт лудаш книгам налыт.

Теве колхозник С. Торощин, Г. Ельмекеев, А. Ельмекеева йолташ-шамыч М. Горькийын, „Мать", „В людях", „Мои университеты" книгаже-шамычым, Л. Толстойын „Война и мир" романжым, Н. Островскийын „Кузе вурс шуаралтын", А. Толстойын „Хлеб" романжым да тулеч моло книга-шамычымат лудын лектыныт.

Сельсовет пелен пырдыж газете эреак лектеш, тений чылаже 18 номерым лукмо. Туштo ончыл колхоз-шамычын паша опытыштым, тугак шеҥгелан кодшо колхоз-шамычым ончыктен шогымо.

Колхозласе пырдыж газета-шамычым лукмаште да драмкружокын пашажым план почеш ыштымаште Полушина йолташ кугун полшен шога. Колхозласе драмкружокын вийже дене тений чылаже 10 спектаклым шындыме.

Н. Хлыбов.

Преподаватель уке

Моркинский педучилище тенийсе тунемме ийым ямдылыде вашлийын. Тунемаш тӱҥалме годсек конкретный расписаний уке. Расписаний кажне кечын, а южгынамже ик кечыштак кок-кум гана вашталтеш. Педучилищын з а в у ч ш о Н. П. Кузнецов йолташ тунемше-шамычын конкретный расписанийым йодмыштым ок шукто.

Вашке тунемме ийын 1 чырыкше эрта. А педучилищыште ты мартенат физика дене преподаватель уке.

В. Ясный.

ФИЗКУЛЬТУРА ДЕН СПОРТ

Эше сай результатым ончыкташ тыршем

Мый физкультурым изием годсекак йӧратем, спортлан кече еда кунар гынат жапым ойырем. Физкультура дене эреак 1935 ий гыч заниматлаш тӱҥалынам. 1938 ий ноябрь тылзе гыч Йошкар-Оласе „Динамо" спортобществын членже улам. Гимнастика дене 3-шо да коньки дене куржмаште 2-шо Всесоюзный разрядым налынам. Мый утларакше кеҥежым легкий атлетикым, телым конькобежный спортым йӧратем. 1939—40 ийсе теле спортивный сезонышто республиканский соревнованийыште 500, 1000, 1500 метрыш коньки дене куржмаште эн сай результатым ончыктенам. А тений кеҥежымсе республиканский легкоатлетический соревнованийыште вӱдыш кӱкшыт гыч да кутышышко тӧрштен, 100 метрыш брасс стиль дене ийын первый вер-шамычым налынам.

Ныл ий годсек шкенан республикыштына да моло республиклаште эртаралтше соревнованийлаште эре выступатленам, кажне ийын сай результатым ончыктенам. Ятыр гана грамотым, дипломым налынам.

Тенийт спортивный соревнованийлаште эше сай результат-шамычым ончыкташ тыршем. Вашке теле спортивный сезон тӱҥалеш. Тидлан лийынак кызыт мый кажне кечын тренироватлаш ик часым ойырем. Спортивный ӱзгарем ситышын уло.

С. Павлова,
„Динамо" спортобществын членже.

Заочно тунеммашке кӱлеш вниманийым ойыраш

Кодшо кечылаште Йошкар-Оласе педучилищыште тунемше заочник-шамычын консультаций эртыш. Тиде консультаций заочно тунеммашын состоянийжым рашак ончыктыш.

Заочный сектор вуйлатыше Онуфреева йолташ заочник-шамычым вашлияш кӱлеш семын ямдылалтын огыл. Математика, география, естествознаний да моло предмет денат учебник-шамыч уке. Заочник-шамычлан квартирым ямдылыме огыл, садланак южо заочникшылан йӱдым ӧрдыж ялышке квартирым кычалын каяш логалеш. Чӱчкыдынак электричество волгыдо уке дене занятий расписаний почеш ок эртаралт. Теве 10 октябрьыштат электричество волгыдо уке денак ик час занятий кӱрылтӧ.

Тидымат каласыде ок лий: заочник-шамыч кокла гыч ятырже заочно тунеммашке серьезно огыт относитлалт. Кызыт эртыше консультацийышкат нуно чылан огыл толыныт: 3-шо классыште тунемше 29 еҥ гыч 9 еҥ да 2-шо классыште 15 еҥ гыч 8 еҥ веле толын, а 1-ше классыште тунемше кокла гыч иктат толын огыл.

Консультацийыш толшо кокла гычат Курицына, Немцев да Алексеев заочник-шамыч дисциплиным нарушатлат, прогулым ыштыл коштыт.

Тыгай положенийым умбакыже чыташ ок лий. Улшо ситыдымаш-шамычым кӱчык жапыште пытарен, заочно тунеммашке кӱлеш вниманийым ойырыман.

Н. Янсонов.

Неграмотный ден малограмотный-шамычым туныктен шуктыман

Цибикнурский сельсовет мучко (Йошкар-Олинский район) 200 утла неграмотный да малограмотный шотлалтеш. Нуным туныкташ тӱҥалашлан чыла условий уло.

Лудмо пӧрт вуйлатыше комсомолец Мамуткин йолташлан неграмотный ден малограмотный-шамычым туныктымо пашам кызытак йол ӱмбак шогалташыже кӱлеш. Тыште РОНО ден сельсовет могырымат кӱлеш полыш лийман. Тиде пашашке чыла туныктышо-шамычым шупшман.

А. Ешметов.

ДИСЦИПЛИНЫМ ПЕҤГЫДЕМДАШ ПОЛША

„Йошкар Шернур" колхозышто тылзылан кок гана „Йошкар кече" пырдыж газета лектеш. Пырдыж газетын редакторжо М. Тымбаршев йолташ газетым тӱрлӧ сӱрет да карикатура-шамыч дене сӧрастара. Газета колхозышто трудовой дисциплиным пеҥгыдемдаш, прогульщик-шамыч вашталеш кучедалаш кугун полша.

А. Прокофьев.

Отв. редактор—
И. М. САЙТИЕВ.

Э 1203 АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Пограничная, дом № 45. № телефона 1—36. 1-ая типография Маргосиздата.